

השוהט את הבהמה ומצא בה דמות יונה – אסורה באכילה (רבי יוחנן). [ואין ראייה לאסור דמות אדם, כי אפשר דוקא יונה שאין לה פרסה כלל אסורה, אבל דמות אדם שיש לו פרסה, אעפ"י שהיא קלוטה ואינה סדוקה – כשרה].

דפים כג – כד

מו. המפלת את הבריות דלהלן, האם טמאה משום לידה?

- א. גוף אטום, בחלקו או בכולו.
- ב. גוף או ראש שאין בהם חיתוך אברים; גוף שידי ורגליו יוצאות מכיוון אחד.
- ג. פניו טוחות או ממוסמסות.
- ד. בריה שיש לה שני גבים ושתי שדראות.
- ה. דמות לילית.
- ו. כמין נחש.

א. המפלת גוף אטום – אין אמו טמאה לידה. ואיזהו גוף אטום, רבי אומר: כדי שינטל מן החי וימות. וכמה? רבי זכאי אומר: עד הארכובה (והארכובה בכלל, שסובר טרפה אינה חיה. רש"י). רבי ינאי אומר: עד לנקביו (ונקביו בכלל). רבי יוחנן אומר משום רבי יוסי בן יהושע: עד מקום טבורו. אמר רב פפא: מחלוקת מלמטה למעלה, אבל מלמעלה למטה (שנחתך מגולגלתו. רש"י) – אפילו כלשהו טהורה. וכן אמר רב גידל אמר רבי יוחנן: המפלת את שגולגלתו אטומה – אמו טהורה.

א. 'גולגולת אטומה' – יש מפרשים: סתומה, אבל חסרון בגולגולת אינו פוסל בכלשהו אעפ"י שעושהו טריפה (ערמב"ן ור"ן). ויש אומרים שגם חסרה בכלל אטומה (ערש"י ורמב"ם איסור"ב י, יא) וכיון שמתחילת ברייתו הוא חסר, לכן אפילו בכלשהו אינו ולד, אעפ"י שלענין טריפות צריך כשיעור. או שמא 'כלשהו' לאו דוקא אלא דוקא בחסרון העושהו טריפה, והוא כשיעור סלע (עפ"י רמב"ן חולין מד. וע' בערו"ג שהשוה זאת לדין טרפה שצריך שיהסר בקרום העליון ואין די בגולגולת לבדה).

ב. כתבו ראשונים שבזמן הזה איננו בקיאים בצורות הולד, הלכך אפילו בגולגולת אטומה – טמאה לידה (עפ"י בעלי הגפש שער הפרישה; רשב"א – מובא בב"י קצד).
ג. המפלת תבנית יד או רגל, אם ניכר שלא נברא יותר – ודאי טהורה. ואם לא ניכר, או שניכר שהמותר נמחה כשפירש – טמאה, ואין חוששים שמא מגוף אטום באה (תוס' עפ"י הברייתא).

ב. שנה התנא לפני רב: המפלת בריית גוף שאינו חתוך ובריית ראש שאינו חתוך – אינה טמאה לידה (אשה כי תזריע וילדה... וביום השמיני ימול... – מי שראוי לברית שמונה [התוס' גרסו לברייתא נשמה], יצאו אלו).

המפלת כמין מוצא הדקל (שידיו ורגליו עולות ומתפצלות מהכתף, ומלמטה הוא בלא צורה) – אמו טהורה (רב גידל אמר רבי יוחנן).

ג. המפלת מי שפניו טוחות (= ממועכות ואין צורה ניכרת בהן כלל); לדברי רב פפי, רבי יוחנן מטהר משום לידה [וכן אמר רבי חייא לבניו, להורות כן אף לקולא], וריש לקיש מטמא. אבל פנים מוסמסין (= מעוכות ומטושטשות במקצת) – דברי הכל טמאה. ובתחילה נאמר בגמרא בסתם שבוה נחלקו ריו"ח וריש לקיש; רבי יוחנן מטמא ור"ל מטהר.

הלכה כרבי יוחנן וכמסקנת רב פפי, שפניו טוחות – טהורה. מוסמסין – טמאה (עפ"י רמב"ם איס"ב י"א; לקוטי הלכות).

ד. המפלת בריה שיש לה שני גבים ושתי שדראות; לדברי רב, אין זה וולד וטהורה [ואין בכלל זה וולד ששדרתו עקומה ונראית כשתים]. ולדברי שמואל – וולד (שיכול להתקיים לשיטתו. כ"כ התוס' ועוד. ובדעת רש"י כתב הרשב"א שאינו מתקיים שלשים יום, ואעפ"כ נחשב 'ראוי לבריית נשמה'. וכן צדד בחזו"א קי סקט"ו מטעם שפניו כפני אדם ורק גופו נשתווה בצד מה לחיה זו).

ואמר רב הונא לרבי ירמיה בר אבא שיש להורות כרב בין לקולא בין לחומרא, שהלכה כמותו באיסורין. וכן דעת רוב ככל הפוסקים (וכן סתם בלקוטי הלכות). והריטב"א הביא בשם הראב"ד לפסוק כשמואל, שכן הוברר הדבר ע"י מעשה שיש אדם חי עם שני גבים.

ה. אמר רב יהודה אמר שמואל: המפלת דמות לילית (פרצוף אדם ויש לו כנפים של בשר. ערמב"ם) – אמו טמאה לידה. וכן שנו בברייתא שמסר רבי יוסי במעשה שבא לפני חכמים.

ו. המפלת דמות נחש – הורה חנינא בן אחיז של רבי יהושע: אמו טמאה לידה, הואיל וגלגל עינו עגול כשל אדם.

כן פסק הרמב"ם (איס"ב י"ז), אבל הראב"ד השיג וכתב שלפי מה שאנו נוקטים שצריך שכל פניו יהא כפני אדם – אינה טמאה, (וכ"מ דעת הרמב"ן והמ"מ).

דף כד

מז. א. האם ישנה בריה חיה שיש לה שני גבים ושתי שדראות? מה דינה באכילה במעי אמה וכשיצאה לחוץ? ב. עוברי בהמה שלא מלאו להם חדשי עיבור, מה דינם באכילה?

א. אמר רב חנין בר אבא: אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה: השסועה – בריה שיש לה שני גבים ושתי שדראות.

לדברי רב, אין בריה כזו שהיא חיה, ולא אסר הכתוב אלא כשנמצאת כזו במעי בהמה. ושמואל אמר: יש בריה כזו ואסרה הכתוב כשיצאה ממעי אמה, אבל כשהיא במעי אמה – מותרת, כדין כל בריה שיש לה פרסה המותרת במעי אמה.

א. לפרש"י (כפי המבואר בראשונים), אפילו לשמואל, אם נולדה בריה כזו לבהמה רגילה – נפל היא, שאינה מתקיימת. והכתוב שאסר מדבר במין בריה מסוימת [שאינה מצויה בישוב אלא ביער] שיש לה ולאמה שני גבין ושדראות.

ולפירוש שאר הראשונים לדברי הכל אין כזה מין בפני עצמו אלא שכך נולדה מבהמה רגילה, ובוה אמר שמואל שמתקיימת אלא שאסרה הכתוב באכילה.

ב. כאמור, לפי דעת רוב הפוסקים מלבד הראב"ד – הלכה כרב. ולא יעלה על לב להתיר כשמואל' (מחזיק ברכה יו"ד יג).
 ג. יש מצדדים בדעת הרמב"ם (מאכלות אסורות א,ו) שהאוכל את השסועה לוקה משום בהמה טמאה [שנתרבה מ'השסועה'] (עפ"י מנחת חינוך קנהו, וע' ערו"ג). ומרש"י כאן משמע לכאורה שלוקה משום נבלה (וע' מג"ח שם; אבי עזריה הל' מאכ"א שם).
 מבואר בגמרא שבריה ששדרתה עקומה ונראית כמי שיש לה ב' גבין וב' שדראות, אפילו לדברי רב היא מתקיימת ומותרת באכילה.

ב. בן ארבעה חדשים או פחות בבהמה דקה, וכן בן שמונה או פחות בגסה, שיצאו לאויר העולם – אסורים (משום נבלה), אבל במעי אמן מותרים (כל... בבהמה... תאכלו).
 רבא נסתפק שמא בהמה גסה יולדת לשבעה כמו אשה והולד מותר, ורצו להוכיח מהברייתא לאסור, ודחו.
 א. מסתבר שיש לילך לחומרא בספק זה, ואסור באכילה. וכן משמע ברמב"ם (מאכ"א ד,ד) שאין התר אלא בתשעה בגסה וחמשה בדקה (עפ"י לקוטי הלכות). ויש אומרים שבירושלמי נפשטה הבעיה שאינה יולדת לשבעה, וכן הלכה (ע' אור שמח יבום א,ה ועוד).
 ב. יש מי שכתב שבהמה גסה שנולדה לשמונה, יש אפשרות שתחיה – לפי הצד בגמרא שיולדת לשבעה (ע' בחדושי הגר"ר בנגיס ח"ב סו,נד).

דפים כד – כה

מז. א. מה דינה של המפלת שפיר, מרוקם ושאינו מרוקם?

ב. שפיר בבהמה, האם הוא סימן לולד?

א. תנן, המפלת שפיר מלא מים, מלא דם, מלא גנונים – אינה חוששת לולד. רבי יהושע בברייתא חולק וסובר שאעפ"י שהשפיר אינו מרוקם – הריהו ולד. לפי דעה אחת לא נחלק רבי יהושע אלא בעכור [שמא היה שם ולד ונימות. ומבואר בגמרא (כן תירץ רב נחמן לרבא) שספק הוא ולא ודאי], אבל בצלול דברי הכל אינו ולד (ריש לקיש משום רבי אושעיא; ר"נ אמר רבה בר אבוה. וכן סובר רב – עתוס'). ולפי דעה אחרת רבי יהושע דיבר בצלול (רבי יהושע בן לוי, וכן רצו להוכיח מהברייתא). ונסתפק לדעה זו שמא לא נחלקו חכמים אלא בצלול אבל בעכור דברי הכל ולד.

ונחלקו רב ושמואל להלכה; רב אמר אחד זה ואחד זה (רש"י: עכור וצלול) – אינה חוששת. ושמואל אמר: אחד זה ואחד זה חוששת [מספק]. ומסרו שלא טיהרו בנהרדעא [מקומו של שמואל] אלא שפיר אחד שהיה שקוף ביותר, שחוט השערה שהיה מונח עליו מצד אחד, נראה בצדו האחר.

לפרש"י 'צלול' היינו מלא מים (וכ"מ מפשט דברי רמב"ן ורשב"א ור"ן). והתוס' הקשו על כך ופרשו שבשפיר מלא מים או דם מודה רבי יהושע שאינו ולד, וכאן מדובר בבשר שבשפיר, והנידון על צלילותו ועכירותו של אותו בשר (וכן פירש המאירי).

והר"ן כתב שנחלקו הדעות בשיטת רבי יהושע האם מטמא גם בשפיר מלא דם, שלעולם אין שפיר בלא ולד (כן סבר רבי ישמעאל בר"י), או במלא דם מודה שטהורה, שבזה לא נברא השפיר בשביל האדם כלל, ואינו דומה לצלול ועכור (כן סבר רבי).

שפיר מלא בשר; רבי ישמעאל ברבי יוסי אמר בשם אביו: טמאה לידה. ורבי לא קיבל הדבר, שמא לא נאמר דין זה אלא לשיטת רבי יהושע שמטמא בשפיר שאינו מרוקם, אבל לחכמים אינו ולד.